

A SCHENGENI INTEGRÁCIÓ FOLYAMATA ÉS JÖVŐJE

Ez évben 20 éve, hogy a Schengeni Egyezményt (SchE), és 15 éve, hogy a Schengeni Végrehajtási Egyezményt (SchVE) aláírták. Egy évtizede megvalósult a schengeni típusú együttműködés. 1999-ben hatályba lépett Amszterdami Szerződés, amely az I. pillérbe integrálta a SchVE jelentős részét. Mára a schengeni vívmányok az EU integráció szerves részévé váltak. Ugyanakkor az elmúlt időszak eseményein a megtorpanás jelei mutatkoznak. Erre utal az Európai Alkotmány elutasítása és az új tagállamok teljes jogú SchVE körüli időhúzás.

Az Európai Alkotmányban rögzített alapelvek gyökerei az '50-es évekbe nyúlnak vissza, amikor több térségben elindultak az integrációs folyamatok. A személyek szabad áramlásának legfontosabb feltétele a rendőri, jog, és határrendészeti együttműködés. Ebben az időszakban a kelet-európai tagállamok szovjet típusú határőrizetet valósítottak meg, amely évtizedekig garantálta Európa kettéosztását.

A skandináv államok 1952-ben elhatározták, hogy felszámolják közös határiak mentén a határforgalom-ellenőrzést. 1954. március 22-én az Északi Tanács tagállamaiban (Dánia, Izland, Svédország, Norvégia, Finnország) létrejött az Egységes Északi Munkaerőpiac. A szerződés biztosította a felsorolt országok állampolgárainak, hogy engedély nélkül dolgozhassanak egymás területén. Ugyanezen a napon aláírtak egy másik szerződést is az Északi Útlevel Unió létrehozásáról, melynek értelmében útlevel vagy személyazonosító igazolvány felmutatása nélkül lehetséges a régió belső határainak átlépése. A skandináv államokhoz hasonlóan a Benelux államok is az 1958-as Benelux Gazdasági Unió szerződés alapján, számolták fel a közös államhatárokon áthaladó határforgalom ellenőrzését.

A személyek szabad áramlását¹²¹ a mai EU alapítói (mint az alapvető szabadság jogok¹²² egyike) az 1957. évi Római Szerződés aláírásakor deklarálták. A hosszú ideig csak gazdasági integrációban gondolkodó szerződő felek azonban nem tettek határozott lépéseket a fenti cél gyakorlati megvalósítása érdekében. A gazdasági integráció sikerei folytán a Közös Piac tagállamainak gazdasága beindult, melynek eredményeként az életszínvonal jelentősen javult és a teher-, valamint a gépjárműpark nagysága többszörösére növekedett. A gazdaságban kiéleződött a piacokért folytatott küzdelem, melyben hátrányként jelentkezett, amikor több határon rövidebb-hosszabb ideig kellett várakoznia a fuvarozónak

¹²¹ Az általános személyek szabad áramlása értelmében minden egyes uniós állampolgár joga, hogy az Európai Unió államaiban szabadon mozogjon és tartózkodjon. Ez a jog közvetlenül és kizárólag az állampolgársághoz kapcsolódik, biztosítja minden egyes uniós állampolgárnak a beutazás és a tartózkodás alapvető jogát, és függetlenül a többi szabad áramlás jogtól, azok mellett érvényes. Ezen jog érvényesítésének feltétele, hogy az uniós állampolgár finanszírozni tudja maga és a családtagjai tartózkodását és megfelelő betegbiztosítással rendelkezzen. A csatlakozással automatikusan életbe lép, átmeneti rendelkezések nem lépnek érvénybe.

¹²² A négy alapvető szabadságforma:

- az általános személyek szabad áramlása (Európai Közösség Rendelkezése 18. cikkely);
- a munkavállalók szabad áramlása (Európai Közösség Rendelkezése 39. cikkely);
- a szolgáltatások szabad áramlása (Európai Közösség Rendelkezése 49. cikkely);
- a letelepedés szabadsága (Európai Közösség Rendelkezése 43. cikkely).

az elnyúló határ és vámvizsgálat miatt. Emiatt esetenként késve jutott az áru a felhasználóhoz, melynek viszont negatív anyagi következményei lettek (kötbér fizetésre kötelezés, piacvesztés, romló ételminőség esetén előfordult, hogy egész kamionnyi árut kellett kidobni). A személygépjárművek segítségével lényegesen több nyugat-európai polgár kerekedett fel szabadsága idején, hogy külföldön pihenjen. Következmény: a szabadságotól való időszerűségben kialakult autópálya dugók és a határok előtt órákig várakozó autók sokasága.

Komoly gondot jelentett a polgárok napi életéhez elengedhetetlenül szükséges biztonság garantálása, amelyet a világháborúk lezárását követően a terrorizmus fenyegetett és fenyeget ma is. A nemzetközi terrorizmus, a szervezett bűnözés határokat nem ismerő terjedése a XX. század második felében nagy kihívást jelentett a nyugat-európai államok számára. A nemzeti hatóságok nem voltak képesek megfelelően kezelni, nemzetközi együttműködésre volt szükség. Tovább nehezítette a helyzetet, hogy az INTERPOL tevékenységére is sokszor a tehetetlenség volt jellemző. Ezért 1976. júniusában az Európai Tanács határozatára, az Európai Politikai Együttműködés keretén belül felállítottak egy fórumot, amelynek feladata lett a nemzetközi terrorizmus elleni küzdelem. E döntés eredményeként született meg a TREVI (Terrorism, Radicalism, Extrémism, Violence Internationale = terrorizmus, radikalizmus, extrémizmus, nemzetközi erőszak) csoport. Az együttműködés megkezdésére 1976. júniusában került sor.

1984. júniusában az Európai Tanács a Fontainebleau-i Nyilatkozatban megfogalmazta az utas- és áruforgalom határellenőrzésének és vámellenőrzésének a belső határokon való eltörlését. Ugyanekkor az Európai Tanács egy ad hoc bizottságot hozott létre A Polgárok Európája névvel (Adonino Bizottság). A Polgárok Európája egyrészt egy útlevelelő lehetőségét vizsgálta meg, amelynek célja az volt, hogy az EK-útlevek birtokosai szabadabban mozoghassanak, egészen a belső határon történő személyellenőrzés fokozatos megszüntetéséig. Másrészt megvizsgálta azt, hogy a tagállamok polgárainak közösségi polgárként milyen jogokat lehetne biztosítani.

1984. júliusában Helmut Kohl német kancellár és Francois Mitterrand francia államfő Saarbrückenben aláírták az első bilaterális megállapodást, amelyben a Franciaország és az NSZK közötti határszakaszon a személyforgalom megkönnyítéséről döntöttek. Még ugyanebben az évben a Benelux államok is bejelentették csatlakozási szándékukat.

A személyek szabad áramlásának gyakorlati megvalósulásában döntő szerepet játszott egy kis határmenti településen lezajlott esemény. 1985. június 14-én a Mosel folyó partján, a luxemburgi Schengen városában Franciaország, Németország és a Benelux államok átfogó egyezményt¹²³ írtak alá. Ezt követte 1990. június 19-én a Schengeni Végrehajtási Egyezmény¹²⁴, az aláíró tagok köre kiegészült Spanyolországgal és Portugáliával.

A SchE aláírását követte a végrehajtási egyezmény kidolgozása, majd 1990-ben aláírása, 1995-ben pedig a gyakorlati hatálybalépése.

A Schengeni integrációval párhuzamos folyamat részeként 1987-ben hatályba lépett az Egységes Európai Okmány (EEO), amely a Közösség tevékenységét új területekre terjesztette ki, ugyanakkor egységes, belső határok nélküli térség létrehozását irányozta elő, ahol az áruk, a személyek, a szolgáltatások, és a tőke szabad mozgása biztosított. A

¹²³ <http://www.im.hu/adat/letoltes/SchengenMegallapodas.pdf>

¹²⁴ <http://www.im.hu/adat/letoltes/SchengenEgyezmeny.pdf>

folyamat csúcsa, hogy 1993. november 1-én hatályba lépett a Maastrichti Európai Unió Szerződés harmadik pillére, a bel- és igazságügyi együttműködés.

A Maastrichti Szerződés hatálybalépését követően Európában bekövetkezett események (délsláv válság), illetve a harmadik pillér kormányközi együttműködésen alapuló tevékenysége lelassította a bel- és igazságügyi terület fejlődését. Ez a folyamat a '90-es évek második felében felgyorsult és az Amszterdami Szerződés jelentős áttöréseket hozott. (1999. május 1.) Beemelte a teljes schengeni jogi anyagot¹²⁵ az EU keretei közé.

Az Amszterdami Szerződés hatályba lépését követően az EU elnökségek „a szabadság, biztonság és jog térségének” megteremtésén fáradoztak. Az 1999. október 15-16-án megtartott Tampere-i Európai Tanács az Amszterdami Szerződésben rögzített célkitűzések megvalósítására politikai irányelveket és prioritásokat határozott meg. 2004. április 30-ig konkrét határidőket rögzítő jogalkotási programot fektetett le a térség központinak számító területein. A tamperei csúcsmegállapította, hogy a „szabadság, biztonság, jog térsége megteremtése” horderejét tekintve a Belső Piachoz és a közös pénzhez hasonlítható.¹²⁶

A sevilla-i, nizza-i, és thesszaloniki Európai Tanácsok tovább mélyítették a politikai területen folytatott együttműködést. Közülük is kiemelkedik az EU 10-es bővítésére összehívott Nizzai csúcsmegállapítás. A szabadság, a biztonság, a jog térségének megteremtése érdekében kiemelkedő esemény volt az Alapjogi Charta elfogadása, és ünnepélyes deklaráció formájában a szerződésekhez csatolása. A Nizzai Szerződés a harmadik pillért (ekkor már csak a büntető ügyekben folytatott rendőrségi, igazságügyi és vámügyi együttműködést foglalta magában) érintő reformjai a következők voltak: a bűnüldözésért felelős tagállami szervek munkájának koordinálására, a bűnügyi nyomozás megkönnyítésére létrehozott egység, az Eurojust ügynökség primér jogi beillesztése az EU szerződésbe, továbbá a megerősített együttműködés szabályainak rugalmasabbá tétele.¹²⁷

A folyamat következő állomása Laeken-i csúcsmegállapítás,¹²⁸ amelyre rányomta bélyegét a szeptember 11-i terrorista merénylet. A Laeken-i csúcsmegállapítás az Unió bővítés felkészítéséről és a Konvent felállításáról döntött, megvonta a tamperei jogalkotási program „félidős” mérlegét, és megállapította, hogy a tervezett célkitűzések nem teljesültek maradéktalanul. Ez a nemzeti vívmányok elszánt védelmére, a hiányzó közös politikai akaratra, és a szerződések alapvető hiányosságaira vezethető vissza. A Laeken-i Európai Tanács ugyanakkor megerősítette a Tampereben rögzített kötelezettséget, és határozott lépéseket tett az egyes területeken tapasztalt késések behozása érdekében.

A schengeni integráció folyamatában lényeges változást hozott az EU keleti bővítése és az Európai Alkotmány megalkotása.

2004. május 1-én Európa politikai térképe átrajzolódott és a korábbi 15 tagú EU az alábbi államokkal bővült:

¹²⁵ EK Hiv. Közl. L sorozat 239, 2000. 09. 22. száma, 19. és köv. oldalak.

¹²⁶ Tóth Árpádné Masika Edit: Első értékelés a szabadság, biztonság, jog európai térségének az európai alkotmányozás során körvonalazódó reformjáról, „Európai Unió Határrendőrsége” c. A/0013/2003. sz. OKTK kutatás 5. o.

¹²⁷ Uo.

¹²⁸ 2001. december 15.

Államok	Lakosság (millióban)	Államterület (km ²)
Észtország	1,36	45,227
Lettország	2,33	64,600
Litvánia	3,46	65,301
Málta	0,4	316
Lengyelország	38,2	312,685
Szlovákia	5,38	49,035
Szlovénia	2,0	20,000
Cseh Köztársaság	10,3	79,000
Magyarország	10,1	93,036
Ciprus ¹²⁹	0,7	9,251
(Török rész)	0,2	

Az új tagállamok EU tagsága ugyanakkor nem jelentett teljes jogú schengen tagságot, ezért 2004. május elsejétől egy átmeneti időszakról beszélhetünk, amely a személyek szabad áramlása területén sajátosan alakul. Az új tagállamok polgárai szabadon utazhatnak a kibővült Európai Unió területén, ugyanakkor a csatlakozási szerződés az átmeneti szabályozások sorát idézte elő; többek között hétéves terv a munkavállalók szabad lakóhely választásának jogairól. A csatlakozó országok átvették a schengeni vívmányokat, a rendelkezések jelentős része azonnal hatályossá vált (2004. május 1.), és vannak, amelyeket csak később, az EU tanács megfelelő határozata után kell alkalmazniuk. Jelenleg átmeneti időszakot élünk. Új jelenség, hogy május elsejével az Európai Unió belső határain lévő határátkelőhelyeken a vámellenőrzés megszűnt.

A keleti bővítéssel párhuzamosan zajlott az Európai Alkotmány kidolgozása, jóváhagyása. Az Európai Tanács 2001. decemberi laekeni ülése nyilatkozatot fogadott el Európa jövőjéről. A „Laekeni Nyilatkozat” elemezte az európai uniós fejlődés eddigi eredményeit, megjelölte a fő kihívásokat és a megújuláshoz szükséges reformokat, valamint összehívta az Európa jövőjével foglalkozó Konventet. Ennek elnöke Valéry Giscard d'Estaing, alelnökei Giuliano Amato és Jean-Luc Dehaene, tagjai a tagállami kormányok 1-1, a nemzeti parlamentek 2-2, az Európai Parlament 16 képviselője és az Európai Bizottság 2 tagja. A Konventben a tagjelölteket, illetve a 2004-ben csatlakozó új tagokat a jelenlegi tagállamokkal megegyező képviselőlet illeti meg, és gyakorlatilag a testület működésében teljes joggal vehetnek részt¹³⁰.

Az Európai Konvent fő feladata az Európai Unió intézményi reformjának előkészítése volt. Ez magában foglalta az Unió és tagállamai közötti hatásköri rend, illetve feladatmegosztás egyszerűsítését és átláthatóvá tételét, az Unió eszközrendszerének egyszerűsítését, valamint a demokratikus legitimitás növelését. A Konvent munkájának eredményét egy újonnan létrehozandó „Európai Alkotmányban” rögzítették. Az Európai Alkotmány tervezetét 2004. június 17-18-án Brüsszelben a tagállamok kormányfői

¹²⁹ Az EU a Ciprusi Köztársaság (görög rész) kormányzatát a nemzetközi jog szerint legitimnek tekinti (egész) Ciprusra. Ezért vették fel az egész szigetet az EU-ba. Ámde a Közösségi jegyzőkönyv 10. számú csatlakozási aktája csak a sziget görög részét fogadta el

¹³⁰ Sallai János: A „bel- és igazságügyi együttműködés” általános jogi tudnivalói. Hanns Seidel Alapítvány. Budapest, 2004. 47. o.

elfogadták, majd ezt követően, a tagállamok és a közösségi intézmények jogi szakértői elvégezték a szöveg jogi és nyelvi ellenőrzését. Az alkotmányos szerződés ratifikációja megkezdődött, sőt már néhány tagállamban (közte hazánkban is) megtörtént. Ám az ismert francia, majd holland referendum eredményeként a ratifikáció gátakba ütközött, és leállt.

A fenti folyamat fontos része, hogy a 2004. június 17-18-i Európai Tanács kérésének megfelelően az Elnökség a Bizottsággal együttműködve elkészítette a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térségre vonatkozó többéves program tervezetét, amelynek címe: „Hágai program; a szabadság, a biztonság és a jog érvényesülésének erősítése az Európai Unióban”, amelyet az Európai Tanács november 5-i ülésén elfogadott. A program alapján a Bizottság feladata, hogy 2005-ben Akciótervet dolgozzon ki. A hágai program célja az Unió és tagállamai közös képességeinek javítása az alapvető jogok, a minimális eljárásjogi biztosítékok és a jogérvényesítési lehetőség biztosítása terén; a migrációs hullámok szabályozása és az Unió külső határainak ellenőrzése, valamint a határokon átnyúló szervezett bűnözés elleni küzdelem és a terrorizmus fenyegetésének kiküszöbölése; az Európában¹³¹ és az Eurojustban¹³² rejülő lehetőségek kiaknázása.

A program kidolgozása során maximálisan figyelembe vették az Európai Alkotmányt. Az elképzelések kidolgozását sürgették a 2001. szeptember 11-i egyesült államokbeli és a 2004. március 11-i madridi terrortámadások. Az EU polgáraiban a biztonság iránt megnövekedett igény. Humboldt óta tudjuk, hogy „biztonság nélkül nincs szabadság”, A „szabadság, biztonság, jog térség” csak az alapvető szabadságok és jogok tiszteletben tartásának biztosítása mellett valósulhat meg. A kibővült EU valamennyi polgárának szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való joga az uniós állampolgárság alapvető joga. Ezzel összhangban az *„Európai Tanács felkéri a Bizottságot, hogy amennyiben szükséges, 2008-ban nyújtson be jelentést a Tanács és az Európai Parlament részére, olyan intézkedésekre vonatkozó javaslatok kíséretében, amelyek az uniós állampolgárok számára hasonló feltételek között teszik lehetővé az Európai Unión belüli mozgást, mint amilyeneket a különböző tagállamok állampolgárai élveznek a saját országukban való helyváltoztatás vagy tartózkodási helyváltoztatás során a közösségi jog alapelveivel összhangban.”*¹³³

A bővítéssel az EU – migráció is új helyzetbe került. A korábbi 15 tagállam mellett az újabb 10 tagállam nemcsak tranzit, hanem célszázzgá is válhat. A jövőben valamennyi releváns migrációs tevékenységgel összefüggő információ gyűjtése, elemzése és hatékony felhasználása, cseréje kulcsfontosságú. A hágai programban rögzítették, hogy a *„menekültügyre, a migrációra és a határookra vonatkozó közös politika kidolgozásának második szakasza 2004. május 1-én kezdődött el. E folyamatnak a szolidaritáson, a méltányos hatáskör megosztáson, a felelősség igazságos elosztásán (ideértve a pénzügyi vonatkozásokat is), valamint a tagállamok közötti szorosabb gyakorlati együttműködésen*

¹³¹ Az 1992. február 7-én létrejött Európai Unióról szóló szerződésben megállapodtak a tagállamok az Európai Rendőrségi Hivatal (Europol) felállításáról. Az Európai Tanács 1993. október 29-i határozata értelmében az Europol székhelye a hollandiai Hága városa lett, ahol 1998. október 1-től gyakorlatilag is megkezdte tevékenységét. Az Europol munkáját Európa egyik legkorszerűbb informatikai eszközparkja támogatja. Magyarország 2004. szeptember 1-től teljes jogú tagja az Europolnak. Ezzel az Europol tagjainak száma 22-re nőtt.

¹³² A tamperei EU csúcson hozott döntés értelmében, a Tanács 2002. február 28-i határozata alapján állították fel az Eurojustot, melynek tagjai az egyes tagállamok ügyészei, bírói, vagy hasonló kompetenciával bíró rendőrtisztjei. Tevékenységét Hágában kezdte meg.

¹³³ „Hágai program; a szabadság, a biztonság és a jog érvényesülésének erősítése az Európai Unióban” EiT Brüsszel, 2004. október 27. 7. o.

kell alapulnia: technikai segítségnyújtáson, képzésen és információcserén, valamint a rendelkezések megfelelő és időben történő végrehajtásának és alkalmazásának ellenőrzésén csakúgy, mint a jogszabályok harmonizációján.”

A Közös Európai Menekültügyi Rendszer második terén is új szakasz kezdődött el, amelynek célja a közös menekültügyi eljárás, valamint a menedékjogot nyert, illetve kiegészítő védelemben részesült személyek számára biztosított egységes jogállás létrehozása. A tervek között szerepel a Európai Menekültügyi Alap 2005-2010. közötti időszakban történő létrehozása, amelyet az EiT is támogat.

Az EU tagállamaiban bekövetkezett előregedési folyamat kezelésében, továbbá az európai tudásalapú gazdaság megerősítésében és a gazdasági fejlődés elősegítésében a legális migráció fontos szerepet játszhat, hozzájárulva a lisszaboni stratégia végrehajtásához. Bár a munkavállalás megállapítása nemzeti ügy, de a menekült és migrációs kérdés nemzetközi probléma. E területen az EU politikájának célja, hogy — teljes partnerségi kapcsolat keretében és szükség esetén a meglévő közösségi pénzalapok felhasználásával — segítséget nyújtson a harmadik országoknak a következő erőfeszítéseikben: migrációkezelés és a menekültvédelem képességének javítása, az illegális bevándorlás megakadályozása és az ellene való küzdelem, a migráció jogszerű módjainak előmozdítása, a menekülthelyzet megoldása, a határellenőrzési képesség javítása, az okmányok biztonságának megerősítése és a kitoloncolás problémájának kezelése.

Már a fenti részben is megemlítették szerint 2004. május 1-óta átmeneti helyzetben élünk. Vannak EU tagállamok, amelyek már Schengen tagok, és vannak, amelyek csak jelöltek. Ugyanakkor vannak olyan nem EU országok, amelyek részesei a schengeni folyamatnak. Ezért az EiT célként jelöli meg a belső határellenőrzések mihamarabbi megszüntetését, a külső határok integrált irányítási rendszerének fokozatos létrehozását, valamint az Unió külső határőrizetének megerősítését. Ennek feltétele a SIS¹³⁴ II. 2007-ig történő beindítása.

A migráció kezelésében és a terrorizmus megelőzésében nagy szerepet kap a biometrikus¹³⁵ azonosítók bevezetése, alkalmazása. A hágai program részeként az „Európai Tanács felkéri a Tanácsot, hogy vizsgálja meg az EU információs rendszereinek az illegális bevándorlás kezelésében és a határellenőrzés javításában elért hatékonyságának és kölcsönös átjárhatóságának, valamint ezen rendszerek irányításának maximalizálását, a Schengeni Információs Rendszer (SIS II), a Vízuminformációs Rendszer (VIS) és az EURODAC közötti kölcsönös átjárhatóságról szóló, 2005 során közzeendő bizottsági közlemény alapján, figyelembe véve a bűnüldözési célok és az egyének alapvető jogainak védelme közti helyes egyensúly megtalálásának szükségességét.” Ezzel párhuzamosan a vízumpolitika is fejlesztésre kerül, amely érdekében az Európai Tanács:

- felkérte a Bizottságot, hogy első lépésként tegyen javaslatot a szükséges módosításokra a vízumpolitikák további megerősítése érdekében, és 2005-ben

¹³⁴ A Schengeni Végrehajtási Egyezmény egyik legfontosabb kompenzációs intézkedés rendszere a Schengeni Információs Rendszer, azaz a SIS, mely lehetővé teszi az adatok tárolását és megfelelő feltételek esetén lehívását. A személyekről és tárgyakról készült nyilvántartás a következő területeket fogja át:

- a kiadási kérelemre letartóztatandó személyekre vonatkozó adatok;
- harmadik országbeli állampolgárok adatait, akik számára a vízum kiadását és a beutazást meg kell tagadni;
- olyan keresett személyek adatait, akiket előzetes letartóztatásba kell helyezni, illetve az eltűnt személyek adatait;
- körözött tárgyak, lopott gépkocsik, pénzek, utazási és biankó okmányok, valamint fegyverek adatait titokban regisztrálásra megjelölt személyek és gépkocsik adatait.

¹³⁵ COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION 5399/05 VISA 13 COMIX 35 Integration of biometric identifiers into the uniform format for visa stickers and residence permits for third country nationals

nyújtson be javaslatot a közös igénylési központok létrehozásáról, valamint vizsgálja felül a Közös Konzuli Utasítást és legkésőbb 2006. elejéig terjessze elő a megfelelő javaslatot;

- hangsúlyozta a Vízum Információs rendszer (VIS) gyors végrehajtásának fontosságát, az alfanumerikus adatok és fényképek 2006. végéig, a biometria 2007. végéig történő beillesztését;
- felkérte a Bizottságot, hogy haladéktalanul nyújtsa be a VIS végrehajtásával kapcsolatban elfogadott időtartam tiszteletben tartásához szükséges javaslatot;
- felkérte a Bizottságot, hogy folytassa erőfeszítéseit annak érdekében, hogy valamennyi tagállam polgárai rövid távú tartózkodásra jogosító vízum nélkül utazhassanak valamennyi olyan harmadik országba, amelynek állampolgárai vízum nélkül utazhatnak az EU-ba¹³⁶.

A XX. század végén felgyorsult információáramlás és adatátvitel a tagállamok együttműködésében is kiemelt szerepet játszik. A belső határokon a határelőőrzést felszámolták, megvalósult a személyek szabad áramlása, új szemléletet követel a bűnüldözési információk határokon átnyúló cseréjében. A hágai folyamat részeként 2008. január 1-től megváltozik a bűnüldözési információk cseréje a hozzáférhetőség elve¹³⁷. Ez azt jelenti, hogy az Unió egész területén, amennyiben egy bűnüldözési tisztviselőnek az egyik tagállamban információra van szüksége, megkaphatja egy másik tagállamból, és a másik tagállam azon bűnüldözési ügynöksége, amelynek a szóban forgó információ birtokában van, a kérvényezett célra rendelkezésre fogja bocsátani, figyelembe véve az adott államban zajló vizsgálatok követelményeit.

Az EU kiemelten kezeli a terrorizmus elleni küzdelmet. A fő feladatok:

- a tagállamok hírszerzési és biztonsági szolgálatai nem csak saját biztonságukat érintő fenyegetések ellen lépnek fel, hanem szükség esetén a többi tagállam belső biztonságának védelmében is;
- az egyik tagállam rendelkezésére álló, más tagállamok belső biztonságát fenyegető információt azonnal a másik hatóság tudomására kell hozni;
- a terrorista fenyegetésekkel kapcsolatban álló személyek és áruk esetében a tagállamok biztosítják, hogy azok határátlépése miatt ne történjen fennakadás a felügyeletükben¹³⁸.

¹³⁶ "Hágai program; a szabadság, a biztonság és a jog érvényesülésének erősítése az Európai Unióban" EiT Brüsszel, 2004. október 27. 17. o.

¹³⁷ Feltételek:

- az információcserére kizárólag jogi feladatok végrehajtása céljából kerülhet sor;
- a kicserélendő adatok sértetlenségét biztosítani kell;
- az adatok titkosságát a csere valamennyi szakaszában és azt követően is biztosítani kell;
- védelmet kell biztosítani az információforrások számára, és biztosítani kell az adatokhoz való hozzáférés egységes szabályainak, valamint az egységes technikai szabályoknak alkalmazását;
- biztosítani kell az adatvédelem tiszteletben tartásának felügyeletét, és az információcserét megelőző és követő megfelelő ellenőrzést;
- az egyéneket meg kell védeni az adatokkal való visszaéléstől, illetve joguk van a helytelen adatok helyesbítését kérni.

¹³⁸ "Hágai program; a szabadság, a biztonság és a jog érvényesülésének erősítése az Európai Unióban" EiT Brüsszel, 2004. október 27. 19. o.

A terrorizmus és a határon átnyúló súlyos bűncselekmények elleni küzdelemben fokozni kell az Europol és az Eurojust együttműködését. Ehhez a tagállamoknak biztosítani kell, hogy az információk eljussanak az Europolhoz.

A bűnmegelőzés a „szabadságon, a biztonságon és a jog” érvényesülésén alapuló térség létrehozására irányuló munka elengedhetetlen része. Ezért az Uniónak a jövőben hatékony eszközre van szüksége ahhoz, hogy támogassa a bűncselekmények megelőzésére irányuló tagállami erőfeszítéseket. E célból az európai bűnmegelőzési hálózatot hivatásossá kell tenni és meg kell erősíteni. Mivel a megelőzés széles területre terjed ki, alapvetően azokra az intézkedésekre és prioritásokra kell összpontosítani, amelyek a tagállamok számára a leghasznosabbak. Az európai bűnmegelőzési hálózat szakértelmével és tudásával támogatja a Tanácsot és a Bizottságot a hatékony bűnmegelőzési politikák kidolgozásában. Az Európai Tanács a kábítószer-probléma megelőzésére, a segítségnyújtásra és a kábítószer-függőségből való rehabilitációra helyezi a fő hangsúlyt. A 2005-2012-es európai drogst stratégiát a 2004. decemberében ülésezett Európai Tanács elfogadta és beillesztette a programba.

A „szabadság, biztonság, jog” térség megerősítése érdekében további erőfeszítéseket kell tenni az igazságszolgáltatás és az igazságügyi együttműködés megkönnyítésére, továbbá a kölcsönös elismerésre. Ebben a folyamatban kiemelt fontosságú, hogy az európai országok között húzódó határok ne jelentsenek többé akadályt a polgári jogi ügyek rendezésében sem. Mivel a szerzők végzettsége és tudományos kutatómunkájuk nem jogi szakirányú, ezért a jogi tervek elemzésétől eltekintettek.

Az Európai Unió előtt álló időszak nagy kihívást jelent mind a tagállamok, mind az EU intézményrendszere számára. Hamarosan indul az újabb 7 éves költségvetési időszak tervezése. Az új tagállamok beilleszkedése, új bizottságok felállítása újabb próbatétel elé állítja az Európai Uniót. Ebbe illeszkedik be a hágai program, amely a bel- és igazságügyi együttműködés elkövetkezendő időszakának feladatait próbálja sorrendbe rakni. A programból jól kivehető a terrorizmus elleni harc, az Europol és a Schengeni együttműködés felerősödése. Magyarország kiemelt figyelmet fordít a külső határok őrzésére, a rendőri együttműködésre.